

проблеми політики : Зб. наук. праць. – О., 2005. – Вип. 25. – С. 372-377.

5. Яковець І. С. Нормативне підґрунтя для впровадження пробації в Україні [Текст] / І. С. Яковець // Актуальні проблеми європейської інтеграції : Збірник статей з питань європейської інтеграції та права. Вип. 8 / За ред. Д. Ягунова. – Одеса : Фенікс, 2012. – С. 210-219.

6. Богатирьова О.І. Богатирьова О. І. Теоретико-прикладні засади впровадження пробації в Україні : Монографія / О. І. Богатирьова. – К. : ВД Дакор, 2013. – 368 с.

Олійник О.С., здобувач кафедри кримінального права Національного університету «Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого»

ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

Відповідно до положень кримінально – правової науки, суб'єктом злочину визнається фізична осудна особа, яка досягла встановленого законом віку, з якого можлива кримінальна відповідальність. Суб'єктом злочину «Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) землі» (ст. 239-1 КК України) виступає фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку.

В світлі сьогоденній подій, серед яких важливе місце займає інтеграція вітчизняного законодавства в європейське, підписання Україною ряду міжнародних конвенцій та угод по забезпеченню екологічної безпеки в світі, в новому ракурсі постає питання визнання суб'єктом злочину юридичної особи. Одночасно, в науці кримінального права існує думка, що в разі позитивного вирішення питання кримінальної відповідальності юридичної особи буде порушено принцип індивідуальної

відповідальності – один з основних принципів кримінального права.

Деякі аспекти кримінальної відповідальності юридичних осіб були висвітлені в працях С.Г. Келіної, А.В. Наумова, О.С. Нікіфорова, Н.Ф. Кузнецової, Є.Є. Дементьєва, Н.Є. Крилова, О.О. Михайлова тощо. Водночас, не всі суттєві питання вказаної проблематики знайшли своє вирішення у вказаних роботах.

Вищезазначене дозволяє говорити про високу актуальність обраної теми дослідження.

Так, в свій час, заперечуючи проти можливості притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності, професор С.В. Познишев наголошував: «... Визнання юридичних осіб можливими суб'єктами злочинів повинно потягнути за собою створення особливих правил для їх кримінальної відповідальності; введення таких особливих правил тільки ускладнювало б роботу кримінального законодавця та судді ...» Беззаперечним фактором, який також суттєво вплинув на таке вирішення питання була пануюча на той час ідеологія радянського суспільства, яка і унеможливила позитивне вирішення питання визнання суб'єктом злочину юридичних осіб. Однак сьогодні з'явилися фактори і такий суспільний інтерес, який дає поштовхи для визнання юридичної особи суб'єктом певного виду злочинів. Такими рушійними поштовхами є зазначені вище міжнародні конвенції, в основі виникнення яких – суспільний інтерес, який полягає в забезпеченні безпеки екосистеми, необхідній для подальшого існування та життєдіяльності людини та людства загалом.

Цікаву думку із зазначеного питання висловив Б.В. Волженкін, який запропонував відрізняти суб'єкта злочину і суб'єктів кримінальної відповідальності. Він вважає, що злочин може вчинити лише фізична особа, наділена свідомістю і волею. Однак нести кримінальну відповідальність за злочинні діяння можуть не лише фізичні, але й за певних умов юридичні особи. Така думка не безспірна, однак вимагає більш ґрунтовної розробки в зв'язку із тим, що на практиці, неодмінно, виникнуть

певні труднощі з встановлення умов, при яких юридична особа може нести кримінальну відповідальність. Тому в законодавчому порядку необхідно встановити детальний перелік умов, у відповідності з яким юридична особа при вчиненні злочину може бути визнана суб'єктом кримінальної відповідальності.

Так, з одного боку, при застосуванні інституту кримінальної відповідальності юридичної особи за злочини проти довкілля, яким виступає злочин, відповідальність за який передбачено ст. 239-1 КК України, існує реальна можливість притягнути до відповідальності господарюючого суб'єкта аж до припинення його шкідливої діяльності, а з іншого - висока вірогідність заподіяти шкоду інтересам третіх осіб (наприклад, трудовому колективу тощо).

Однією з проблем, що потребує вирішення для визнання суб'єктом злочину юридичної особи полягає в тому, що: по-перше, критерії визнання юридичної особи як такої в цивільному праві не підходять для кримінального права в зв'язку з різним призначенням вказаних систем права (перша – регулює суспільні відносини, друга – їх охороняє); по-друге, термінологія, використана в міжнародних документах не відповідає вітчизняним реаліям і зміст, вкладених в поняття, які використовуються в них, не може бути використаний вітчизняним законодавцем без застережень чи будь-якої інтерпретації. По-третє, визнання суб'єктами злочинів проти довкілля юридичної особи дійсно має сенс. Це пов'язано перш за все з тим, що внаслідок шкідливої діяльності самого підприємства, яким керують фізичні особи, воно повинно зазнавати засудження з боку держави, аж до ліквідації такого підприємства, установи, організації тощо. З другого боку, в разі вирішення питання таким чином постає згадана нами вище проблема трудового колективу. Одночасно, згідно до положень діючого законодавства, незнання закону не звільняє від відповідальності. Це усуває (вирішує) питання несення покарання всім колективом підприємства, винного в порушенні

екологічного законодавства. Незважаючи навіть на внесення змін та прийняття Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження заходів кримінально-правового характеру стосовно юридичних осіб», який вступив в дію 01.09.2014 р., ми притримуємось думки, що такий інститут кримінального права як «юридична особа як суб'єкт злочину» не може існувати в заявленому вигляді і потребує подальшого розроблення.

Таким чином, питання кримінальної відповідальності юридичних осіб за злочини проти довілля залишається на сьогодні відкритим.

Павловська І.В., здобувач кафедри історії держави та права НАВС

ПРИНЦИП ЗАКОННОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ РАДЯНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ТА НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Дослідженню поняття принципів радянського кримінального права приділялась увага фактично протягом всього часу існування радянської держави. Наприклад, у 1952 році автори підручника по кримінальному праву зазначали, що «радянське кримінальне право... засноване на принципах соціалістичної законності» [1, с. 137–139]. Аналізуючи пізніші роботи, присвячені цьому питанню, ми можемо переконатись в тому, що більшість авторів називали законність одним з принципів радянського кримінального права. Серед них Б. С. Никифоров, М. Д. Шаргородський, Н. Д. Дурманов, П. Н. Гришаєв, Б. В. Здравомислів. Б. С. Маньківський відносив соціалістичну законність до загальних принципів, які були притаманні всьому соціалістичному праву, в тому числі і кримінальному [1, с. 140–141]. Як конституційний принцип та метод діяльності державних органів законність полягає в тому, що всі органи державної влади та державного управління, всі